

N A Š D A L J N I B L I Ž N J I S V E T

Jean Genet

(19. 12. 1910–18. 4. 1986)

POGREBNA KORAČNICA

To pesnitev posvečam spominu prijatelja Mauricea Pilorgea; njegovo čudovito telo in obraz me še zmeraj preganjata v nočeh brez spanja. V duhu še enkrat podoživljam z njim štirideset zadnjih dni, ki jih je preživel z okovi na nogah in včasih tudi z uklenjenimi rokami v celici na smrt obsojenih v zaporu v Saint-Brieucu. O tem časopisi niso poročali. Pisarili so slaboumne članke, da bi prikazali njegovo smrt, ki je bila določena prav za nastop službe rablja Desfourneauxa. O Mauriceovem obnašanju pred smrtjo je časopis »L'Oeuvre« zapisal, »da bi si ta otrok zaslužil drugačno usodo«.

Skratka – izničili so ga. Jaz, ki sem ga poznal in sem ga imel rad, pa hočem v tej pesnitvi čim bolj mirno in nežno pokazati, da si je s svojo izjemno lepoto duha in telesa zaslužil pravico do lepe smrti. S pomočjo paznika, ki ga je Maurice začaral s svojo lepoto, mladostjo in apolonovsko agonijo, sem vsako jutro prihajal v njegovo celico in mu prinašal cigarete; vedno je bil že pokonci, tiho si je popeval in me smehljaje sprejemal z besedami: »Pozdravljen, Jeannot jutranjega svita!«

Imel je rahel naglas pokrajine Auvergne, ker je bil doma iz Puy- de-Dôme. Neumni porotniki, pretreseni ob njegovi milini, ampak hkrati mogočni v usodi Park, so mu prisodili dvajset let prisilnega dela za vlome v vile ob obali; ker pa je ubil svojega ljubimca Escudera, da mu je lahko ukradel manj kot tisoč frankov, je isto porotno sodišče naslednjega dne obsodilo mojega prijatelja Mauricea Pilorgea na smrt pod giljotino. Usmrtili so ga 17. marca 1939 v Saint-Brieucu.

Jean Genet

I

Po kotih se še plazi del noči.
Trdó iskri se v plahi svod, v višine
(v drevesa molka se zdihljaj lovi)
rozeta glorije vrh te praznine.

V varljivi sen ta ječa me prekleta
peha; na skrivnejša peha me pota,
kjer se blešči mornarjev mrtvih četa,
oholi fant, ki se skozi hoste mota.

II

Zaprto sem vase, večno bom jetnik;
ta dvajsetletni fant
me le z očmi ošine nasmejan:
srce odprem mu – spet njegov me krik
zaklene vanj.

Zapah si komaj utegnil zakleniti
ta škripajoči,
spet tu popoln si. Ni mi pomoči.
Spet slišim o ljubezni govoriti
tvoj glas pojoči.

Je smrtni tango – ječa ga poslušaj –
slovo med plesom.
Si ti, gospod, ki vriskaš pred slovesom?
Po skrivnih bližnjicah bo tvoja duša
ušla nebesom.

III

Ko spiš, čez tvoje prsi topotanje
galopa črede konj v noči poje,
spreminja mrak, ki vanj te vodi spanje,
bobnenje, iztrgano iz glave moje,
v mir in molčanje.

Iz nog so v snu ti kite rož vzbrstele.
Lahko me prav do smrti zadušijo.
Naj uzrem na boku, preden obledele
bi črte, lica sinjo slikarijo
sred kože bele.

Če zbudil te, moj nežni tat, bi fant,
ko roke ti – kot jate ptic – drhte
krog gaja, ki je vir vseh mojih ran,
boš zlomil žarke zvezd, ki ti krase
obraz solzan.

Še v smrti zmagoslavje te ne mine.
 Še mrtva roka slavo izžareva.
 Iz oblačil in iz pasu črnine
 žariš, da zaprepaden sem sred dneva,
 fant iz slonovine.

IV

Jasne noči sredi dne
 To so Pilorgea temine
 V črnih obratih kale
 Zame se nožev ostrine

Bog moj, ves gol sem in nag
 O ta moj Louvre strašan
 Kdo me še kdaj prepozna
 Če me boš spustil na plan

Jaz sem ljubezen samó
 Vse moje veje goré
 Če bom zastrl nebo
 V meni vse sence zblede

Mórda pa čisti mi zrak
 V prah razsejal bo telo
 K zidu naslonjen bom vznak
 V blisk se razžaril v nebo

Mojega sonca srce
 Krik petelina ubije
 Sen moj nikdár nehote
 V sanje me več ne zavije

Naj posušim se hote
 Sam naj utonem v tišino
 Ptice ognjene zlete
 Naj z moje krošnje v sinjino

V

Gospâ, ki menda krute so nravi,
 okrasje paži nosijo izbrani,
 bude ti klateži se sred noči,
 na njihov znak sledite jim predani.

Tak fant, v obleki milosti drhteč
kot angel mi poslan je, da sledil
po svetli sledi sem korak blesteč
do svoje ječe – tu me je odbil.

VI

Ko naj vsaj enkrat bi o njem ne pel,
se v žarke jasne ujelo je pero
besed omamnih, da navzdol z glavó
nad zmoto zaprepaden sem zgrmel
v navade dnó.

VII

Poslej bo isti letni čas za večno
tu, kjer tičim. V samoto sem ujet
kot v mirno vodo, ki obliva ječo.
Kljub vam imel bom večno dvajset let.

Ti mračno lepi fant, ljubezen moja,
me siliš, da bom sam vse žive dni.
Skalila v meni mir bo duša tvoja,
ko trupla mrtvega se iznebi.

A spat prišel v moj skromni dom boš tihi!
In svet boš gledal z mojimi očmi!
Moj dom bo tvoj in tvoji moji stihi.
Jaz bdim – zaživi, kakor se ti zdi.

VIII

Za steno, demon, jokaj ti ganljivo
si venomer?
So ujeli te, podlasico igrivo,
božansko zver?

Usodo najine ljubezni uniči
ta nova kri!
Priznaj, Pilorge – okradeni mrliči –
to si bil ti!

IX

Ta, ki sem v vsakem fantu ga iskal,
na parah kot kraljevi princ počiva.
Na bosih prstih je pogled obstal
in s praporom zvestobe ga pokriva.

V milini kretnje, ki je cvet objela,
rokó, ki mrtve ropa, sem spoznal;
počel si, česar še soldat ne dela,
zdaj sam greš k mrtvim in ti sploh ni žal.

Telo in duša skrita sta v črnino.
Grob onečastil si, usoden zate.
Presekal sam z bodala si ostrino
življenja rebus kakor strele zlate.

Kot nor si nam prišel spet pred oči.
Kot krona so sršeli ti lasje.
Kot biseri se pena ti cedi
in – živ ujet – si v besu vil roke.

Ko spet se vrnil k nam je tvoj smehljaj,
takoj si zginil – kakor da morda
tvoj čar zasanjan šel je na skrivaj
po drug obraz pod drug obok neba.

Tvoj stas v otroku tujem prepoznam,
želim, da iz njega mi spregovoriš;
že rahel gib prežene te od tam
v moj stih; od tod mi več ne ubežiš.

Dovolil ti morda je angel tvoj,
da pot utreš si skozi zid, povesod,
propeler z meteorjem za seboj,
ki utreš in uničiš svojo svetlo pot?

V obup pehal nas je tvoj beg lahkotni.
Bleščeč obrat bi vrnil te med nas.
Prevzel nas nežni je dotik begotni.
Zameril nisi nam obrutih las.

Zdaj, zlatolasec, te nikjer več ni.
V besedi, glej, zaslutim tvojo sliko.
Vse dlje si, le moj stih ti še sledi.
Žal pot zgrešim, zgubljen v goščavi krikov.

Nebo poskuša ujeti te v pasti.
Pogodbo s Smrtjo uspelo je skleniti,
ki, vsem nevidna, ne spusti z oči
ne zank ne vozlov v motku zlatih niti.

Še let čebel je Nebu pomočnik.
Iz žarkov mrežo sprede za svoj cilj.
Čarobni cvet zdaj v zanki je jetnik:
obraz otroka kaže mi profil.

Ne drznem kruti igri se upreti.
Brezupni spev, ki ti oko kali,
zbesni, ko vidi v mukah te hropeti.
Še tisoč let naj v krsti ti brni.

Ujet, zadrgnjen v božjo past bleščečo
si umrl, ne da bi dojel poraz.
Ugnal si me, a zgubljaš igro s srečo,
ljubimec ubežni, ki igram jo jaz.

Spusté se kopja, a se več ne zganeš,
ne boš železni maski več ušel,
tišči te k tlom – za hip še kvišku planeš,
se zrušiš tog in vrneš v svoj pekel.

X

V tej dragi ječi v senci je begotni
oko skrivnost odkrilo nehote;
tu sen sem sanjal, ki zanj svet ne ve,
svoj sen grozotni.

Srca meandri mračne so poti,
njih sanjska snov ustvarja v tišini
ustroj, ki zdi se mi podoben rimi,
ki prav zveni.

Iz senc in iz oči mi noč, ko spim,
iztiska znoj – kot gosto je črnilo,
da mi pero roj zvezd je nastrelilo,
ko pišem z njim.

Ko v tok črnine plavam, brez oblike
zarote se počasi razbistré.

Pomoč naj kličem? Kretnje se umiré
v prelestne krike.

Iz moje bridke stiske svetli dan
samó lepoto tujo vam razkriva.
Po tisoč krogih kup barab preriva
se ven na plan.

Poslali v svet glasnika so samí,
otroka brez pogleda, ki z gomilo
mrličev pot označi; njih število
ga proslavi.

Ob moji pesmi od sramu bledite.
Fant rok zločinskih mi jo navdihuje,
a pravo bistvo vam ostaja tuje
te zveze skrite.

Čez mrak njegov so vonji razprostrti.
Pilorgea poveličanje opeva,
krvavi oder s cvetjem mu odeva
svečanost smrti.

XI

Slučaj – slučaj največji – mimo mene
v srž mojih pesmi večkrat rože vsili
z besedo Smrt, kot v belem izvezene
vojščaki črni nosijo jih mili.

Ah, kakšen vrt cvete v tem mračnem dnu!
Cefrajo krute igre tam v nočeh
odrezan cvet, ki raste brez glasu
na belo stran, kjer sprejme ga vaš smeh.

Čeprav o Smrti skoraj nič ne vem,
govoril resno sem o grozi njeni.
Živi pač v meni, v vsem, kar kdaj povem,
kot slina se v besedi vsaki peni.

Res ne poznam je, a njen čar menda
sesa iz večnosti čarobno silo.
Njen čisti tok je poln žrtev zla,
to tajno usodne zmote je razkrilo.

Vsa bleda, ker njen svet jokanja svet je,
kot v sunkih vetra bosonoga gré
vse bliže k meni, da ti šopki, cvetje
o nežnih čarih Smrti me uče.

Izročil se bom torej v tvoj objem;
otročstva svojega ganljivi vrt
še najti znam. Vodila me boš v vsem
do tujca z rožnim udom, lepa Smrt.

Močan, kraljica, bom od te moči
v tej igri senc služabnik skriti tvoj;
pripravljen, sladka Smrt, na pol poti
sem v mračno mesto – vzemi me s seboj.

XII

V besedo trčim z glasom – že si tu.
So čarne sile v hipu te zbudile.
Ne čudite se, da zavračam pile:
odkril bi rad, kaj je v besede dnu.

Vi bi vrvi poslali mi najraje.
Pospite mar na travi okrog ječe.
Za vas mi ni, prijatelje skrbeče.
Nad srečo bdim, ki mi jo sodba daje.

Ti brez srebrnih čevljev – senca moja –
Saloma s pokošeno si cvetlico?
Cvet krvaveč, doslej pokrit s tančico,
je glava Janezova ali tvoja?

Pilorge, daj, odgovori! Z veko zgani!
Skoz grlo mi presekanu zapoj!
Zapusti, roža, rožni grm svoj!
V molitev mojo vstopi, v njej ostani!

XIII

Ker mlad umrjem, ljubim to temnico.
Življenje proč od mene v smrt polzi.
Počasi se njun ples nazaj vrti.
Prerekata se, kdo ima pravico
do mojih dni.

Še diham zrak, ne, to še ni gomila;
prostrana ječa je, razgled odprt.
To noč je, ki me znova bo rodila.
Živel bom, dokler ne dobim vabila
od tebe, Smrt.

Nihče razen Boga ne sme vstopiti.
Odrekel sem vam dragoceni čas.
Le če mladost zaslutil bi rotiti
me za pomoč, uslišim morebiti
njen plahi glas.

Če glas okleva, pesem ni zlagana,
saj iščem po globinah in v temi
in dvigam z lastno roko v žar luči
bogastva, ki so živa pokopana
od davnih dni.

Poglej, že glava se mi je sklonila,
od mojih del izžet je moj obraz,
spoznaj: plaši me lastna blazna sila,
ki s skritega zlata je odstranila
gnilobe plaz.

Lesk jutra se v očeh mi razžareva
kot zarja, ki prekrije naj ti pot,
da zvok korakov tvojih ne odmeva,
ko pojdeš skoz blodnjake k luči dneva
prek vseh zablod.

Iz zbirke PESMI, L'Arbalète 1983
prevedla Marija Javoršek